

Foto: Collectie Joods Historisch Museum

‘EEN MENS IS PAS VERGETEN...’

DOCENTENHANDLEIDING

In deze lesmodule staat het Nationaal Holocaust Namenmonument in Amsterdam centraal. Op het monument staan de namen van 102.000 Nederlandse Joden en 220 Roma en Sinti die zijn vermoord tijdens de Tweede Wereldoorlog. Daniel Libeskind ontwierp het Nationaal Holocaust Namenmonument speciaal voor de locatie aan de Weesperstraat, in de voormalige Joodse buurt van Amsterdam. Het monument bestaat uit vier letters die samen van bovenaf gezien het Hebreeuwse woord ‘lezechèr’ vormen, dat ‘ter herinnering aan’ betekent.

In deze lesmodule bereiden leerlingen zich voor op een bezoek aan het monument. Ze onderzoeken wie de mensen op het monument waren en welk leven ze hadden voor de oorlog. Namen die op het Nationaal Holocaust Namenmonument staan krijgen in deze les zo letterlijk een gezicht en een verhaal.

LESDUUR

50 min

DOELGROEP

PO bovenbouw

VO onderbouw

VAK EN KERNDOELEN

PO: Geschiedenis 51, 52

VO: Geschiedenis 37, 40

LESDOELEN

- De leerlingen gebruiken bronnen, zoals foto's, om meer te weten te komen over een slachtoffer en zo een verbinding met deze persoon aan te gaan;
- De leerlingen kunnen minimaal drie bijzonderheden over een persoon achterhalen door het bekijken van bronnen;
- De leerlingen presenteren het proces en de uitkomst van hun onderzoek aan klasgenoten.

KENMERKENDE ASPECTEN

- 39: het in praktijk brengen van de totalitaire ideologieën communisme en fascisme/nationaalsocialisme;
- 40: de rol van moderne propagandamiddelen en vormen van massaorganisatie;
- 43: de Jodenvervolgving en hoe racisme en discriminatie tot genocide kunnen leiden;
- 44: de Duitse bezetting van Nederland.

STRUCTUUR VAN DE LES: HERDENKEN – ZOEKEN – VERBINDEN – HERDENKEN

- Leerlingen praten samen over wie en hoe we in Nederland **herdenken**.
- Leerlingen **zoeken** op www.joodsmonument.nl naar slachtoffers van de Holocaust.
- Leerlingen **verbinden** zich met een slachtoffer door kennis te nemen van haar/zijn levensverhaal en te leren over hun leven voor de oorlog.
- Leerlingen hebben onderzoek gedaan naar het leven van slachtoffers, hierdoor wordt **herdenken** persoonlijker.

1. INSTAP (CA. 15 MIN.) HERDENKEN

Wil je dat de leerlingen eerst wat meer kennis opdoen over de Jodenvervolgung, maak [Wordt Gemist module 2](#). Wil je dat de leerlingen eerst meer kennis opdoen over wat Joods is, bekijk de [JCK LessonUp](#) les.

Visible thinking werkvorm: Zoom in – zoom uit*

Leerlingen krijgen steeds een deel van de foto te zien en beschrijven letterlijk wat ze zien.

STAP 1

Laat op het digibord een deel van een foto zien (scherm 1).
Deze (delen van) foto's staan in LessonUp.

STAP 2

Vraag de leerlingen te beschrijven wat ze (letterlijk) zien.
Noteer de antwoorden op het bord.

STAP 3

Laat vervolgens nog een deel van de foto zien (scherm 2).

STAP 4

Herhaal stap 2: wat zien de leerlingen (letterlijk) op de foto?
Noteer de antwoorden.

STAP 5

Herhaal stap 2: wat zien de leerlingen (letterlijk) op de foto?
Noteer de antwoorden en vat deze samen.

STAP 6

Alle foto's die de leerlingen gezien hebben, zijn onderdeel van een grotere foto.
Laat leerlingen voorspellen wat er op de complete foto te zien zal zijn.
Vraag waarom ze dit denken. Schrijf een aantal steekwoorden op.

STAP 7

Laat de complete foto zien (scherm 3):

Vertel de klas dat ze een foto zien van het Namenmonument in Amsterdam. Op dit monument staan de namen van 102.000 Joden en 220 Sinti en Roma die zijn vermoord tijdens de Holocaust. Waarom zouden de makers voor deze vorm hebben gekozen? Verwijs ook naar de titel van deze lesmodule. Het is een citaat uit de Talmoed (naast de Tenach het belangrijkste boek binnen het Jodendom), dat luidt:

'Een mens is pas vergeten als zijn naam vergeten is.'

VISIBLE THINKING*

Visible thinking is een manier om op een wetenschappelijk onderbouwde manier denkpatronen aan te leren en inzichtelijk te maken. Tijdens deze verschillende werkvormen worden denkprocessen zichtbaar gemaakt, zodat leerlingen zich er meer bewust van worden. In deze les wordt de werkvorm 'zoom in – zoom uit' gebruikt.

STAP 8

Vraag een aantal leerlingen om een reactie op het verhaal bij de foto. Wat vinden ze van het monument? Bespreek de volgende vragen met de klas:

- ▶ **Wat is een monument?**
Een monument is een gebouw, een plek, een digitaal platform of een gedenkteken dat herinnert aan een persoon / personen of aan een gebeurtenis uit het verleden. Bij monumenten komen mensen samen om aan de personen of gebeurtenis te denken.
- ▶ **Wat is herdenken?**
Herdennen is op een plechtige manier stilstaan bij een overleden persoon of bij een gebeurtenis uit het verleden.
- ▶ **Herdennen jullie wel eens op 4 mei? Hoe?**
2 minuten stilte, naar een monument gaan, een lokale herdenking bijwonen, het neerleggen van bloemen/ knuffels/steentjes.
- ▶ **Vinden jullie herdenken belangrijk? Waarom wel/niet?**

2. LESKERN (CA. 25 MIN) ZOEK & VERBIND

STAP 1

Verdeel de klas in groepen van vier of vijf leerlingen. De groepen gaan de levensverhalen van een aantal personen op het monument onderzoeken. Dit doen ze met behulp van (primaire) bronnen over deze personen, met name foto's. Deze foto's geven informatie over het leven van de personen voor de oorlog.

STAP 2

Verdeel de onderstaande personen onder de groepjes. Ze vullen op hun werkblad bij opdracht 1 de naam in van de persoon die ze gaan onderzoeken.

- ▶ Inge Brigitte Strupp
- ▶ Heinz Felix Geiringer
- ▶ Meier Viejra
- ▶ Gustaaf Karel (Guus) Monnickendam
- ▶ Wanda Verduin
- ▶ Marjan Drukker
- ▶ Eva Beem
- ▶ Jozef David (Jopie) Beem

STAP 3

De leerlingen gaan naar: www.joodsmonument.nl

In de zoekfunctie typen ze de naam van de persoon die zij gaan onderzoeken. Elk groepje probeert 3 kenmerken van het leven voor de oorlog van deze persoon te ontdekken, bijvoorbeeld:

- ▶ Waar woonde hij/zij?
- ▶ Had hij/zij broers of zussen?
- ▶ Naar welke school ging hij/zij?
- ▶ Welke hobby's had hij/zij?
- ▶ Iets anders, namelijk:

Ze verwerken deze informatie in een kort tekstje over deze persoon. Dit schrijven ze op bij opdracht 2 en 3.

STAP 4

Nadat de groepjes ca. 15 min. bezig zijn geweest met het mini-onderzoek worden de resultaten hiervan klassikaal besproken. Geef uit elk groepje een leerling de beurt om te vertellen wat zij hebben uitgezocht over hun persoon. Schrijf de resultaten hiervan in steekwoorden op de **printbare poster**.

STAP 5

Bespreek samen met de leerlingen de antwoorden die zij bij opdracht 4 hebben gegeven op de vraag: wat doet dit met je nu je weet hoe deze persoon leefde en wat er daarna met hem of haar is gebeurd?

3. AFSLUITING (CA. 10 MIN.) HERDENKEN

De leerlingen krijgen een aantal geeltjes (post-its). Hierop schrijven ze wat hen bij zal blijven van deze les en de persoon die ze onderzocht hebben. Bespreek dit klassikaal. Hang de geeltjes op in de klas, naast de printbare poster. Waarom is het belangrijk om meer te weten te komen over het leven van een slachtoffer?

(Iemand wordt dan meer dan een naam, de persoon komt tot leven, je kunt je beter tot deze persoon verhouden ('hee, ik houd ook van voetbal of schaken') en daarmee het herdenken meer waarde geven.)

Bespreek tot slot met de klas waarom het belangrijk is om deze persoon te herdenken en wat daarvoor een goede manier zou zijn.

Na de excursie naar Amsterdam, met als onderdeel het bezoek aan het Nationaal Holocaust Namenmonument en het opzoeken en hardop zeggen van de namen, vullen de leerlingen met geeltjes de poster aan. Maak eventueel nog een terugkoppeling naar herdenken. Hoe kijken de leerlingen nu naar herdenken?

OPTIONEEL: Laat de leerlingen aan de slag gaan met module 1: '[Iemand van mijn leeftijd](#)'.

In deze lesmodule gaan leerlingen op zoek naar een slachtoffer van hun eigen leeftijd of uit hun eigen omgeving. De namen van deze personen kunnen eventueel worden toegevoegd op de printbare poster. Maak een foto van de ingevulde printbare poster. Upload deze op je herdenkingspagina in 'Wordt Gemist'.